

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА**

Факультет/інститут
Коломийський навчально-науковий інститут
Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Українська літературна екзегетика

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність 014 Середня освіта
014.01 Українська мова і література
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2021 р.

м. Коломия, 2021

ЗМІСТ

- Загальна інформація
- Анотація до курсу
- Мета та цілі курсу
- Результати навчання (компетентності)
- Організація навчання курсу
- Система оцінювання курсу
- Політика курсу
- Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Українська літературна екзегетика
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Викладач (-і)	К.ф.н, доц.. Васильчук М.М.
Контактний телефон викладача	4-46-60
E-mail викладача	mykolavasylychuk@ukr.net
Обсяг дисципліни	3 кредити, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Згідно з розкладом консультаційних годин викладачів кафедри філології

Короткий опис навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Українська літературна екзегетика» є формування уявлень про ісагогіку, герменевтику та екзегетику як розділи біблієзнавства, що досліджують Святе Письмо як з позабіблійних джерел, так і з тлумачення самого тексту.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Українська літературна екзегетика» є:

сформувати уявлення про книги Старого Завіту, їх поділ за змістом, канонічність і неканонічність;

ознайомити з Одкровенням про створення світу й людини на тлі досягнень світських наук;

визначити причини і наслідки гріхопадіння людини, потопу, змішання мов;

ознайомити з життям та діяльністю старозавітних патріархів; забезпечити знанням періоду життя ізраїльського народу в єгипетській неволі, його виходом із Єгипту і 40-річним подорожуванням у пустелі;

ознайомити з діяльністю вождів і суддів ізраїльського народу;

визначити особливості монархічного устрою Ізраїлю;

ознайомити з діяльністю царів ізраїльського народу, проаналізувати причини розділення Соломонового царства;

визначити причини та наслідки асирійського й вавилонського полонів;

сформувати уявлення про старозавітних пророків, їхню діяльність і значення;

ознайомити з повчальними книгами Старого Завіту.

Результати навчання

1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною мовою усно і письмово, використовувати її для організації ефективної комунікації та навчання.

2. Знати і розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

3. Знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
4. Характеризувати регіональні особливості фольклору та діалектного мовлення, застосовувати набуті знання під час проходження відповідних практик та в практичній роботі вчителя.
5. Організовувати процес свого навчання і самоосвіти (самостійної роботи); професійнометодичну та навчальну діяльність.
6. Дотримуватись правил сталого розвитку, берегти фізичне та психо-емоційне здоров'я.
7. Мати навички пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, кваліфіковано презентувати результати професійної (педагогічної, наукової, інноваційної) діяльності із застосуванням сучасних інформаційних технологій.
8. Осмислювати літературознавчі концепції, володіти методами літературознавчих досліджень, компаративного аналізу, інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури, усної народної творчості.
9. Уміти аналізувати й застосовувати у практичній діяльності набуті знання про закономірності літературного процесу на діахронному і синхронному зрізах і творчість знакових письменників у національному і світовому контексті.
10. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.
11. Діагностувати індивідуальні навчальні особливості учнів та опікуватися різними категоріями учнів з особливими освітніми потребами під час планування та навчання.
12. Усвідомлювати рівні можливості колег та учнів, задіяних у навчально-виховному процесі (расові, гендерні, релігійні, політичні тощо), встановлювати ефективну комунікацію з представниками різних субкультур.
13. Мати навички відбирати навчальний матеріал, що відповідає процесу комунікації й посильний та доступний для учнів різних вікових груп у закладах середньої освіти, передбачати можливі навчальні проблеми, з якими учні можуть зіткнутися на уроці.
14. Бути здатним визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати індивідуальну освітню траєкторію.
15. Використовувати знання іноземних мов для успішної комунікації у професійній діяльності.
16. Організовувати та проводити виховні заходи в навчальних закладах.
17. Уміти аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах літературознавства, мовознавства, методики вивчення фахових дисциплін; оцінювати результати власних наукових досліджень з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій.
18. Оцінювати розвиток мовознавчої, літературознавчої думки від давнини до сучасності, знати відомі праці українських і зарубіжних філософів, лінгвістів, культурологів, літературознавців.
19. Реалізовувати громадянські права і обов'язки, соціальну і громадянську відповідальність, дотримуватись правових та етичних норм у вирішенні конфліктних ситуацій.
20. Дотримуватись правил академічної доброчесності.

знати:

загальні відомості про Святе Письмо: назви Біблії, поділ книг Святого Письма за часом написання і за змістом, види змісту, способи пояснення і тлумачення змісту, переклади Святого Письма;

кількісний і змістовий склад Старого Завіту: канонічні і неканонічні книги, законодавчі, історичні, повчальні і пророчі книги, принцип поділу;

відомості про книги Старого Завіту: назви книг у єврейському, грецькому,

церковнослов'янському та українському текстах, час, місце і мета написання, священні письменники;

змістове наповнення всіх книг Старого Завіту;

специфіку роботи з текстом книг Старого Завіту: пояснення змісту за контекстом і через порівняння із паралельними місцями Святого Письма;

особливості православного і позаправославного тлумачення тексту Старого Завіту;

біблійне і світське пояснення ключових подій в історії людства: походження світу і людини, розвиток цивілізації, всесвітній потоп, "змішання мов" і Вавилонська вежа; а також окремих надприродних явищ, описаних в Біблії: перехід через Червоне море, "манна", падіння Срихона тощо;

особливості локального і месіанського принципу пояснення старозавітних пророцтв.

вміти:

працювати зі Святим Письмом: знаходити текст за посиланням, користуватися паралельними місцями, паспортизувати окремі цитати;

визначати мету написання та головну ідею книг Старого Завіту;

обґрунтовувати думки православних екзегетів за допомогою контексту чи паралельних місць Святого Письма;

синтезувати знання Старого Завіту з даними світських наук;

визначати причини і наслідки доленосних подій, описаних у Старому Завіті: гріхопадіння, потоп, змішання мов, єгипетська неволя, асирійський і вавилонський полони тощо;

зіставляти провіщування старозавітних пророків із новозавітними месіанськими подіями.

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Мультимедійний проектор, мультимедійна дошка, офісні програми призначені для основної маси користувачів: текстові і табличні процесори, графічні редактори, засоби презентацій, системи управління базами даних, а також їх інтегровані пакети (Microsoft Word, Microsoft Excel, Lotus Smart Suite, Open Office, Libre Office), вільний доступ до мережі Internet.

Структура початкової дисципліни (теми занять)

Тиждень	Назва теми	Література для самостійної роботи
Змістовий модуль 1 БІБЛІЯ ЯК СВЯЩЕННА КНИГА ХРИСТІЯН		

	Назва теми	-ТЬ	Література для самостійної роботи
	<p>ТЕМА 1. Ісагогічні відомості про Святе Письмо</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет, призначення та завдання ісагогіки. 2. Хронологічний і систематичний поділ Святого Письма. 3. Види змісту біблійних книг. 4. Канонічність і неканонічність книг Святого Письма. 	<p>Лекція 2 год</p> <p>Самост. робота 2</p>	<p>1, 13, 28, 30, 40, 44, 53,</p>
	<p>ТЕМА 2. Текстологія Біблії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методологія тлумачення змісту Святого Письма. 2. Біблійні і позабіблійні докази автентичності тексту Біблії. 3. Стародавні списки та переклади Святого Письма. 4. Сучасні переклади Біблії. 	<p>Лекція 2 год</p> <p>Практик. 2 год</p> <p>Самост. роб. 4 год</p>	<p>11, 12, 13, 18, 25, 28, 36, 40, 44, 54</p>
	<p>Змістовий мо ЗАКОНОДАВЧІ КНИГИ</p>	<p>дуль 2 СТАРОВОГО ЗА</p>	<p>ВІТУ</p>
	<p>ТЕМА 3. Буття — перша книга Моисеевого П'ятикнижжя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості П'ятикнижжя Мойсея. 2. Біблійна розповідь про творення світу: духовний, ангельський світ; матеріальний світ. 3. Дні творення світу. 4. Перші люди і їхнє життя в раю. 5. Гріхопадіння та його наслідки. 6. Релігійно-моральний стаи людства до потопу. 	<p>Лекція 4 год</p> <p>Практич. 2 год</p> <p>Самост. 6 год</p>	<p>13, 24, 28, 38, 40, 44, 51, 58, 55</p>

	Назва теми	-ТЬ	Література для самостійної роботи
	<p>ТЕМА 4. Всесвітній потоп. Життєпис післяпотопного людства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини і наслідки потопу. 2. Наукові свідчення про потоп. 3. Людство після потопу. Нащадки Ноя. 4. Вавилонське стовпотворіння. Археологи про Вавилонську вежу. 5. Патріархальний період. Авраам. 6. Ісаак — спадкоємець Божих обітниць. 7. Яків та Ісав. 8. Йосиф та його брати. Причини і наслідки переселення ізраїльтян до Єгипту. 	<p>Лекція 4 год</p> <p>Практик. 2 год</p> <p>Самост. 6 год</p>	<p>9, 13, 15, 23, 28, 40, 44, 57</p>
	<p>ТЕМА 5. Книга Вихід</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ісагогічні відомості про другу книгу Мойсеевого П'ятикнижжя. 2. Період вождів. Народження і виховання Мойсея. 3. Діяльність Мойсея як вождя ізраїльського народу: покликання Мойсея; єгипетські кари; встановлення свята Пасхи і вихід із Єгипту; перехід через Червоне море: біблійний і позабіблійний погляд; Синайське законодавство та його значення; 4. Скинія — перший похідний храм ізраїльтян. 5. Встановлення старозавітного священства. 	<p>Лекція 4 год</p> <p>Практик. 2 год</p> <p>Самост. 6 год</p>	<p>7, 10, 13, 21, 22, 24, 28, 38, 40, 41, 44, 48, 54</p>

	Назва теми	-ТЬ	Література для самостійної роботи
	<p>ТЕМА 6. Книга Левит</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Книга Левит з погляду ісагогіки. 2. Старозавітне законодавство про жертвопринесення: жертва всеспалення; хлібна жертва; мирна жертва; жертва за гріх. 3. Старозавітне священство. Аарон і його сини. 	<p>Лекція 2 ФОД</p> <p>Практик. 1 год</p> <p>Самост.3 год</p>	<p>13, 28, 40, 44, 53</p>
	<p>ТЕМА 7. Старозавітне законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закон про породілля. 2. Постанова про проказу. 3. Положення про нечистоту тілесну та обряд очищення. 4. Заборонні постанови в законі про жертви. 5. Релігійно-моральне та цивільне законодавство. 6. Свята ізраїльського народу. 7. Святість Господніх постанов. 	<p>Лекція 4 год</p> <p>Практич. 2 год</p> <p>Самост.6 год</p>	<p>13, 24, 28, 38, 40, 44, 51, 58, 55</p>
	Назва теми	-ТЬ	Література для самостійної роботи
	<p>ТЕМА 8. Книга Чисел</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ісагогічні відомості про книгу. 2. Перший перепис ізраїльського народу. 3. Закон про жертву рудої телиці. 4. Шлях ізраїльтян від Синаю до Ханаану. 5. Бунт Корея, Дафана й Авірона. 6. Буквальне і прообразне значення мідного змія. 7. Роль пророка Валаама в житті ізраїльтян. 	<p>Лекція 4 год</p> <p>Практик. 2 год</p> <p>Самост.6 год</p>	<p>9, 13, 15, 23, 28, 40, 44, 57</p>

	8. Другий перепис ізраїльського народу. 9. Розподіл землі між племенами.		
	ТЕМА 9. Книга Второзаконня (Повторення Закону) 1. Особливості книги з погляду ісагогіки. 2. Необхідність повторення Господніх настанов. 3. Нове тлумачення Закону. 4. Благословення тим, хто сповняє Закон Божий. 5. Звинувачувальна пісня Мойсея. 6. Завершення діяльності Мойсея. Мойсей і його Тора.	Лекція 4 год Практик. 2 год Самост.б год	7, 10, 13, 21, 22, 24, 28, 38, 40, 41, 44, 48, 54
Підсумковий модуль — залік			

Рекомендована література

Базова

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту. — К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2004. — 1407 с.
2. Амвросий Медиоланский, свт. Собрание творений. — Т. III / святитель Амвросий Медиоланский; [сост. Н. А. Кулькова]; [перевод с лат. Н. А. Кульковой, Е. В. Матеровой, иером. Феодорита (Тихонова), С. А. Артюшина]. — М.: Изд-во ПСТГУ, 2013. - 432 с.
3. Василій Великий, свт. Творіння: у 2 т., 4 ки. / Святитель Василій Великий, архієпископ Кесарії Каппадокійської; пер. Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета. — К.: Вид. від. УПЦ КП, 2010. — Т. 1, 2.
4. Ефрем Сирии, прп. Творения: Толкование на пророческие Книги Ветхого Завета / Преподобный Ефрем Сирии. — М.: Сибирская благовонница, 2017. — 832 с.
5. Ефрем Сирии, прп. Творения: Толкование на Пятикнижие / Преподобный Ефрем Сирии. — М.: "Сибирская благовонница", 2017. — 544 с.
6. Ієронім (Стридонський), блаж. Творіння: у 5 т., 10 ки. / Блаженний Ієронім (Стридонський); пер. прот. Михайла Марусяка. — К.: Видавничий відділ УПЦ КЦ,
7. Повне зібрання творінь святителя Іоана Золотоустого: у 12 т., 25 ки. / Святитель Іоан Золотоустий; пер. прот. Михайла Марусяка. — К.: Видавничий відділ УПЦ КП, 2009—2011. — Т.2—9.
8. Феодорит Кирский, еп. Творения / Блаженный Феодорит, епископ Кирский. — М.: Книга по требованию, 2012. — 782 с.
9. Афанасьев Д.П. Толкование на книгу пророка Исаии (семинарский курс). — Ставрополь, 1894.
10. Бриллиантов Л.И. Краткое руководство к изучению Священного Писания Ветхого Завета. — Могилев, 1914.
11. Введение в Ветхий Завет. С заметками по истории толкования Ветхого Завета и истории археологии / Под ред. М.Мангано; Пер. с англ. — М.: Духовная Академия Апостола Павла, 2007. — 528 с.
12. Вейнберг Й. Введение в Танах: В 4 ч. — Ч. 4: Писания. — М.— Иерусалим, 2005. — 368 с.
13. Виссарион (Нечаев), еп. Толкование на паремии. — М.: Издательство Сретенского монастыря, 1997. — 256 с.
14. Деопик Д. Библейская археология и древнейшая история Святой Земли. — М.: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2011. — 400 с.
15. Ла Сор У., Хаббард Д., Буш Ф. Обзор Ветхого Завета: Откровение, литературная форма и исторический контекст Ветхого Завета / Пер. с англ. — Одесса: Богомыслие, 1998. — 615 с.
16. Лопухин А.П. Библейская история Ветхого Завета. — М.: Издательство им. свт. Льва, папы Римского, 2010. — 664 с.
17. Вишневецкий М. Самые необходимые сведения о священных книгах

- Ветхого и Нового Завета. М., 1910.
18. Марусяк М., прот. Біблійна історія Старого Завіту: В 2-х ч. — Ч. 1-2. — Чернівці: Рута, 2001.
  19. Мень А., прот. Исагогика: Ветхий Завет. — М.: Фонд им. А.Меня, 2003. 640 с.
  20. Мень О., прот. История религии. В поисках пути, истины и жизни. М., 1991.
  21. Мерперт Н. Очерки археологии библейских стран. М., 2000. — 355 с.
  22. Нарциссов Д. Руководство к изучению пророческих книг Ветхого Завета. — Полтава, 1904.
  23. Новосад М., Шкрібляк М. Пророчі книги. — Чернівці: Рута, 2001. — 268 с.
  24. Нудельман Р. Библийская археология. Научный подход к тайнам тысячелетий. — М.: Феникс, 2008. — 640 с.
  25. Олесницкий А. А. Руководственные о Священном Писании Ветхого и Нового Завета сведения из творений святых отцов и учителей Церкви. СПб., 1878.
  26. Опарин А.А., Молчанов С.Б. Но как было во дни Ноя... — Харьков, 2002. — 176 с.
  27. Пономарев В. История Древнего мира. — М.: БАО, 2013. — 256 с.
  28. Рождественский Д.В. Учебное руководство по Священному Писанию. *Учр.*, 1915.
  29. Соболев Михаил, свящ. Пророческие книги Ветхого Завета. Учебное пособие, составленное применительно к программе духовной семинарии. М., 1899.
  30. Спасский П.Н. Толкование на пророческие книги Ветхого Завета. Книги пророков Исаии, Иеремии, Иезекииля и Даниила. — СПб., 1999. Изд. 3-е. - СПб., 1912.
  31. Толкование ветхозаветных книг от книги Исаии по книгу Малахии / Гл. ред. П.Харчлаа. — Ашфорд, 1996. — 604 с.
  32. Хергозерский А. Обзорение пророческих книг Ветхого Завета. — СПб., 2002.

Допоміжна

33. Бецольд Е. Ассирия и Вавилон. — СПб., 1904.
34. Біблійний атлас. — Київ: «Сетекс—ЛТД», 1994.
35. Бикерман Э. Хронология Древнего мира. Ближний Восток и античность. — М.: МЦИФИ, 2000. — 336 с.
36. Большой энциклопедический словарь. — М.: Большая Российская энциклопедия, 1998.
37. Брайн Д. История Израиля. М., 1992.
38. Бухарин М., Ладынин И., Ляпустин Б., Немировский А. История Древнего Востока. — М.: Дрофа, 2009. — 640 с.
39. Геллей Г. Библийский справочник / Пер. О. Рыбаковой. — М., 2006. — 784 с.

40. История древнего Востока. От ранних государственных образований до древних империй / Под ред. А. В. Седова. М., 2004.
41. Костів К. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів.— К., 1995.
42. Кун А. Міфи і легенди стародавньої Греції. — К., 1995.
43. Море А., Деві Х. На заре истории. М., 1923.
44. Никифор (Бажанов), архим. Популярная библейская энциклопедия. — М.: Вече, 2012. — 656 с.
45. Никольский Н. М. Древний Вавилон. М., 1913.
46. Никольский Н. М. Древний Израиль. М., 1922.
47. Нюстрем Э. Библейский словарь.— Торонто, 1985.
48. Прайс Е. История религии. — СПб., 1904.
49. Редер Д. Г. Мифы и легенды древнего Двуречья. М., 1965.
50. Ринкер Ф., Майер Г. Библейская Энциклопедия Брокгауза. — М., 2012. — 1122 с.
51. Рубинштейн Р. Новейшие археологические открытия в Египте. — М., 1962.
52. Соден Г. Ф. Палестина и ее история. — М., 1909.
53. Троецкий И. Г. Библейская археология.— СПб., 1913.
54. Тураев Б. История Древнего Востока. — Ми.: Харвест, 2002. — 752 с.
55. Флитгнер Н. Д. Культура и искусство Двуречья. — М., 1956.
56. Чайлд Г. Древний Восток при свете новых раскопок. — М., 1956.
57. Юнгеров П. Частное историко-критическое введение в священные ветхозаветные книги. Выпуск второй. — Казань, 1907.

Викладач Васильчук М.М.